

การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย
The Development of Policy Recommendations for Sustainable Tourism
of Thailand

ธนิต แสงกระจ่าง
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Thanit Saengkrachang
Faculty of Education, Silpakorn University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยใช้แนวทางการศึกษานโยบายในเชิงเสนอแนะ และกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สามารถจำแนกได้ 6 องค์ประกอบ 2) การดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ใช้แผนแม่บท 10 ปี ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้และพบปัญหาเชิงโครงสร้าง 8 ข้อ และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทยจำนวน 13 ข้อ พัฒนาจากแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจำนวน 7 ข้อ และพัฒนาจากข้อมูลการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษจำนวน 6 ข้อ

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Abstract

This thesis has three objectives: 1) to explore conditions about sustainable tourism, 2) to study the results of the development of designated areas for sustainable tourism according to DASTA (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration), which is a public organization, 3) to develop policy recommendations for sustainable tourism of Thailand. The approach used in this study are policy recommendations and a framework on the development of policy recommendations. It is found, as a result of the study, that 1) policy recommendations for sustainable tourism in Thailand can be categorized into 6 elements, 2) policy implementation of designated area for sustainable tourism is carried out by launching a ten-year master plan along with the vision defined in the policy and there are 8 structural-oriented problems 3) 13 policy recommendations are developed from 7 key concepts in sustainable tourism and the rest is from the results of the development of designated areas for sustainable tourism according to DASTA (Designated Areas for Sustainable Tourism Administration).

Keywords: Policy Recommendation For Sustainable Tourism, Sustainable Tourism Concept

บทนำ

การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (leisure) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่ ซึ่งแตกต่างจากการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่อื่น ๆ ในอดีตที่ถูกกระตุ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ การค้า การเมือง ประชากรและครอบครัว รวมไปถึงการจาริกแสวงบุญตามความเชื่อทางศาสนาและประเพณี และมีจำนวนประชากรเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวนี้ถึง 451 ล้านคนในช่วงฤดูร้อนของปี พ.ศ. 2553 และจากข้อมูลชุดเดียวกันรายงานว่ามีประเทศร้อยละ 83 (106 ประเทศจาก 127 ประเทศ) มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และหนึ่งในสามยังเป็นการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวเป็นสองเท่าอีกด้วย มีเพียงร้อยละ 17 (21 ประเทศ จาก 127 ประเทศ) เท่านั้นที่รายงานว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง จากภาพรวมจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในช่วงเดือน มกราคม - เมษายน ของปี พ.ศ. 2553 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ. 2552 (UNWTO, 2012: 1) ซึ่งจากสถิติดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกปรับสูงขึ้นถึงระดับ 1 พันล้านคนเป็นปีแรกและรักษาระดับติดต่อกันจนเพิ่มสูงขึ้นถึง 1,138 คน ในปี พ.ศ. 2557 เป็นสถิติที่เพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2556 ร้อยละ 4.70 และองค์การการท่องเที่ยวโลกยังทำนายว่าจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2558 ในระดับร้อยละ 3 – 4 จากเศรษฐกิจโลกที่ฟื้นตัว (UNWTO, 2015: 1)

ส่วนการท่องเที่ยวที่แสดงถึงการเคลื่อนย้ายอย่างมีนัยสำคัญของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้นั้น มีความน่าสนใจดังนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เดือนมกราคม – ธันวาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวน 26,546,725 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 จำนวน 22,353,903 คน คิดเป็นการเพิ่มร้อยละ 18.76 สามารถสร้างรายได้ได้ถึง 1,207,145.82 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากรายได้ในปีก่อนหน้า 983,928.36 ล้านบาท คิดเป็นการเพิ่มร้อยละ 22.69 (Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports, 2015: 31) ส่วนจำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เดือนมกราคม – ธันวาคม ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 24,809,683 คน ซึ่งลดลงไปร้อยละ 6.54 เพราะปัญหาทางการเมืองทำให้รายได้ลดลงเหลือ 1,172,798.17 ล้านบาท ซึ่งลดลงร้อยละ 2.85 (Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports, 2015: 32) แต่จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดือน มกราคม – สิงหาคม ปี พ.ศ. 2558 กลับมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือ มีจำนวน 20,104,375 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนถึงร้อยละ 30.09 และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อน 952,174.74 ล้านบาท เพิ่มขึ้นมาร้อยละ 31.69 (Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports, 2015: 33)

ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) และการเปลี่ยนแปลงกระแสการพัฒนาของโลกที่มีผลต่อประเทศไทย ทำให้แนวความคิดที่เชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือแนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นกระแสที่กลับมาได้รับความสนใจขึ้นอีกครั้ง หลังจากแนวความคิดนี้เกิดขึ้นมากกว่า 20 ปีแล้วก็ตาม ในต่างประเทศมีการก่อตัวของกระแส “การท่องเที่ยวแบบทางเลือก” (alternatives tourism) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงท้ายของทศวรรษที่ 1980 เหตุของการก่อตัวนี้มาจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน ได้ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติไปอย่างมากมาย รวมถึงการสร้างคามบิดเบือนให้กับวัฒนธรรมและประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโลกเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก ดังนั้นข้อเรียกร้องต่อการท่องเที่ยวในเรื่องระบบนิเวศ ความเหมาะสม ผลกระทบที่ต่ำ และความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีจึงเกิดขึ้น (Sharpley, 2009: xi)

สำหรับประเทศไทยมีความพยายามในเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว จากการรายงานผลงานในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2558 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดนโยบายในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวไว้สูงถึง 28.80 ล้าน และจะสร้างรายได้กว่า 2.20 ล้านล้านบาท (Ministry of Tourism and Sports, 2015) ซึ่งห่างไกลจากตัวเลขในปี พ.ศ. 2552 หรือประมาณ 5 ปีที่ผ่านมาถึงกว่าสามเท่าตัว เพราะการท่องเที่ยวไทยสามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เพียงห้าแสนล้านบาท (Janchai, 2015) จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นถึงพัฒนาการอย่างก้าวกระโดดของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งแน่นอนว่าย่อมสร้างผลกระทบที่เกิดจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างเป็นเงาตามตัว

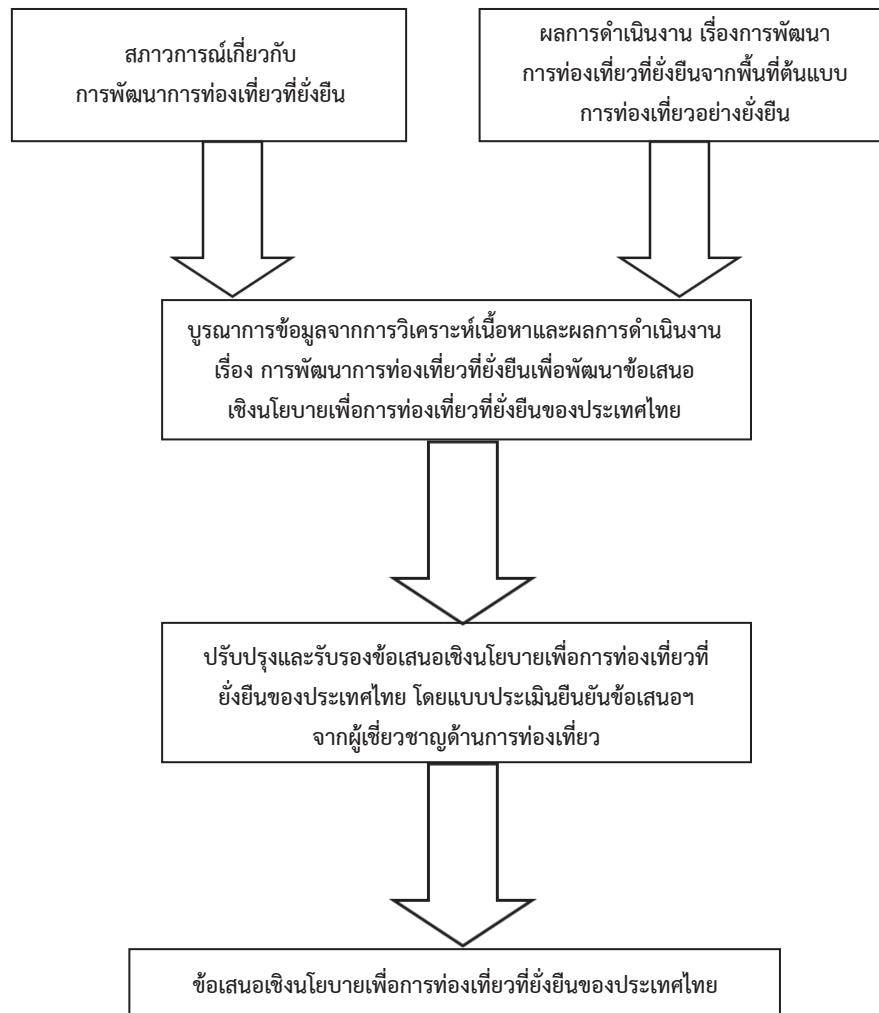
จากปัญหาที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นอย่างน้อย 2 ประการคือ 1) มีความขัดแย้งกันในเชิงนโยบายระหว่างการหารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับการเรียกร้องให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่ม ความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นกว่า

การคำนึงถึงรายได้ทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่กลับมาได้รับความสนใจอีกครั้ง กับการนำแนวทาง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมาปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย นั้นมีความสอดคล้องและขัดแย้งกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังพบว่ามีส่วนที่ขาดหายไป และมีความน่าสนใจในการศึกษา คือ การสังเคราะห์ภาพรวมของการพัฒนา การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยเพราะปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นปัญหาคู่ตรงข้ามเรื่องการท่องเที่ยวที่มีการวิพากษ์กันมานานระหว่างการใช้อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มั่นคงรุ่งเรือง กับผลกระทบเชิงลบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การสังเคราะห์ภาพรวมของการศึกษานี้จะเป็นการค้นหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานของการหาจุดสมดุลระหว่างปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้น การสังเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร งานวิจัย และการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานเพื่อค้นหาข้อมูลในการนำแนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไปปฏิบัติจากแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นหลักในการดำเนินงาน และนำมาพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย อันเป็นข้อสรุปจากการสังเคราะห์ภาพรวมของแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาวะการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบายโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อค้นหาสภาพการณ์ร่วมสมัยของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1.2 ศึกษาแนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้วยวิธีการวิจัยพหุเทศกรณี (Multi-site Case Study) เพื่อค้นหาข้อมูลในการนำแนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไปปฏิบัติจากแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นหลักในการดำเนินงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานในการกำหนดนโยบาย และแผนการบริหารการพัฒนา ในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผลที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม

1.3 การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ด้วยกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและประเมิน เรื่องความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยแบบสอบถามการยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย

2. แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

2.1 หนังสือ วารสาร จุลสาร บทความวิชาการ รายงานประจำปี และข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.2 ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3 แห่งคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและโบราณคดี ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ เมืองพญาและพื้นที่เชื่อมโยง และ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวทั้งจากฝ่ายวิชาการและฝ่ายปฏิบัติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ชนิด

3.1 แบบการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อสังเคราะห์แนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพหุเทศกรณีพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3 แห่ง ผู้วิจัยใช้ การลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผลที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กับประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยสำรวจจากการทอแบบสอบถามที่ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน

5 คน เรื่องความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกไว้ที่ระดับ .60 ขึ้นไป

3.3 การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายโดยการบูรณาการข้อมูลด้วยกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย และใช้แบบสอบถามการยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 ข้อมูลการวิจัยพหุเทศกรณีพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3 แห่งเรื่องการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และผลที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน กับประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจำนวน 400 คน โดยสำรวจจากการทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4.3 การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายโดยการบูรณาการข้อมูลด้วยกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย และใช้แบบสอบถามการยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.1 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อสังเคราะห์แนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

5.2 ข้อมูลจาก การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายสรุปบริบทของแต่ละพื้นที่ และวิเคราะห์หาข้อสรุปรวมลักษณะเฉพาะบางพื้นที่ และเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของผลการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน และผลที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจำนวน 400 คน โดยสำรวจจากการแจกแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายด้วยการบูรณาการข้อมูล จากวิธีการวิเคราะห์เอกสาร และการวิจัย พหุเทศกรณี ตามกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายด้วยการพัฒนากรณีพื้นฐาน (Base case) จากข้อมูลการวิจัยพหุเทศกรณี และสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับกรณีพื้นฐาน

ผลการวิจัย

1. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนดังกล่าวควรประกอบไปด้วย (1) การจัดการด้านสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ ให้สิทธิในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสำหรับทุกคน มีการติดตามกำกับดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยว ได้แก่ การกำกับติดตามตรวจสอบ มาตรฐานความยั่งยืน มีระบบป้องกันมลภาวะทางเสียง

และทางแสง และสร้างความปลอดภัยและมาตรการในการรักษาความปลอดภัย การส่งเสริมและโฆษณาเกี่ยวกับสินค้า บริการ การสร้างความยั่งยืน และสนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชนและเน้นการค้าที่เป็นธรรม (2) การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม การปกป้องคุ้มครองระบบนิเวศที่อ่อนไหว การอนุรักษ์ชีวิตสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การอนุรักษ์พลังงาน มีระบบการจัดการการใช้น้ำ มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้น้ำระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน คุณภาพน้ำ ระบบกำจัดน้ำเสีย การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และมีระบบจัดการขยะ (3) การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ได้แก่ สร้างอาชีพให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และสนับสนุนและพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน ได้แก่ ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการรับรู้เรื่องการท่องเที่ยวทั้งโอกาส ความท้าทาย ความสำคัญของการสร้างความยั่งยืน รวมไปถึงการช่วยเหลือของชุมชนในการขัดขวางการหาประโยชน์ในทางที่ผิดจากการท่องเที่ยว ได้แก่ การค้าขายของผิดกฎหมาย ยาเสพติด ของป่าหรือผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์อนุรักษ์ และการค้าบริการทางเพศ และการกำกับดูแลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การรายงานผลประโยชน์ต่อการต่อสาธารณะ (4) การจัดการด้านทรัพยากรทาง สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ เคารพต่อสังคมวัฒนธรรมของชุมชนเจ้าบ้าน ได้แก่ ปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญา (5) การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มาเยือน และนักท่องเที่ยว สร้างระบบการจัดการนักท่องเที่ยว สร้างระบบที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครหรือช่วยการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพ และมีแนวปฏิบัติเพื่อสร้างพฤติกรรมที่ดีของนักท่องเที่ยว เพิ่มเข้ามาเพื่อสร้างความพึงพอใจของผู้มาเยือนโดยมีเงื่อนไขของความยั่งยืนกำกับ (6) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กระบวนการวางแผน การวางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว การวางข้อกำหนดเรื่องการพัฒนา และการควบคุม ดูแลการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ องค์การเพื่อจัดการการท่องเที่ยว สร้างมาตรการรับมือกับภาวะวิกฤติ รวมถึงความพร้อมในการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน และการปรับตัวในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ และการเข้าถึงของชุมชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

2. ผู้วิจัยค้นพบประเด็นจากการศึกษาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้ง 3 พื้นที่ พบว่ามีลักษณะบางประการที่สามารถสังเคราะห์เป็น 3 ลักษณะคือ ข้อสรุปรวม ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่ และเอกลักษณ์เฉพาะตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ผลการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พื้นที่พิเศษ ข้อค้นพบ	อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย- กำแพงเพชร	เมืองพัทธยา และพื้นที่เชื่อมโยง	เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
1. มีแผนแม่บทใน การดำเนินงาน โดย การวางยุทธศาสตร์และ จะสร้างพื้นที่และส่ง มอบให้จังหวัดดูแล ต่อไปภายในระยะเวลา 10 ปี (ข้อสรุปรวม)	ยุทธศาสตร์ที่ 1 อนุรักษ์คุณค่า ของอุทยานประวัติศาสตร์และ แหล่งมรดกโลก ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและ อนุรักษ์เพื่อสร้างสรรค์คุณค่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาขีด ความสามารถในการแข่งขันและ ส่งเสริมการลงทุนด้านการตลาด การท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนางองค์ ความรู้ สร้างเครือข่ายและ ส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการบริหาร จัดการการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา สภาพแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยและภูมิทัศน์สีเขียว ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่ง และกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะเป็น Green Landmark ของพื้นที่ พัทธยาและพื้นที่เชื่อมโยง ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม กิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาโครงข่าย ระบบคมนาคมขนส่งให้มี ประสิทธิภาพและส่งเสริมระบบ สาธารณูปโภคบนพื้นฐาน เทคโนโลยีและแนวคิดที่อนุรักษ์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้าง กิจกรรมการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนา บริการเพื่อการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหาร จัดการ
2. มีแผนพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวใหม่และ ปรับปรุงสาธารณูปโภค ให้กับแหล่งท่องเที่ยวเดิม (ข้อสรุปรวม)	ยุทธศาสตร์ที่ 1 อนุรักษ์คุณค่า ของอุทยานประวัติศาสตร์และ แหล่งมรดกโลก ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและ อนุรักษ์เพื่อสร้างสรรค์คุณค่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา สภาพแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยและภูมิทัศน์สีเขียว ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่ง และกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะเป็น Green Landmark ของพื้นที่ พัทธยาและพื้นที่เชื่อมโยง	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พื้นที่พิเศษฯ ข้อค้นพบ	อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย- กำแพงเพชร	เมืองพัทธยา และพื้นที่เชื่อมโยง	เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. มีการแบ่งเขตพื้นที่ อย่างชัดเจน สำหรับ การพัฒนาให้เป็นพื้นที่ พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน (ข้อสรุปรวม)	1. เขตคุ้มครองแหล่ง โบราณสถาน 2. เขตการจัดการชุมชนเชิง อนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ 3. เขตพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1. เขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางทะเล 2. เขตการท่องเที่ยวแบบ หลากหลาย 3. เขตการท่องเที่ยวในแหล่ง วัฒนธรรมและในความสนใจ พิเศษ 4. เขตการท่องเที่ยวในแหล่ง ธรรมชาติ	1. พื้นที่อนุรักษ์ 2. พื้นที่สีเขียวและนันทนาการ 3. พื้นที่ศูนย์ราชการใหม่ 4. พื้นที่อยู่อาศัย 5. พื้นที่พาณิชย์กรรม 6. พื้นที่นันทนาการริมน้ำ 7. พื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรมเดิม
4. มีการจ้างเหมาบริษัท ภายนอกในการจัดทำ แผนแม่บท (ข้อสรุปรวม)	บริษัท เทสโก้ จำกัด	บริษัท ฟิสูทรี เทคโนโลยี จำกัด	บริษัท เอ – เซเวน จำกัด
5. ระยะเวลาในการ จัดทำแผน (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่)	1 ปี (กรกฎาคม 2554 – กันยายน 2555)	2 ปี (พฤษภาคม 2552 – มิถุนายน 2554)	1 ปี (มิถุนายน 2555 – กรกฎาคม 2556)
6. แหล่งทรัพยากรการ ท่องเที่ยวที่มีมาก่อน การพัฒนาพื้นที่พิเศษฯ (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่)	อุทยานประวัติศาสตร์ และ แหล่งมรดกโลก	เมืองชายทะเลฝั่งตะวันออก ไทย และศูนย์การประชุมและ สัมมนาระดับนานาชาติ	ไม่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ
7. มีการบรรจุแผนการ ตลาดลงในแผน แม่บท (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่)	ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาขีด ความสามารถในการแข่งขันและ ส่งเสริมการลงทุนด้านการตลาด การท่องเที่ยว	ไม่พบแผนการตลาดในแผน แม่บท	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การ ประชาสัมพันธ์ โครงการ ส่งเสริมการตลาดและ การประชาสัมพันธ์เมืองโบราณ อู่ทอง
8. เกี่ยวข้องกับ พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ พ.ศ. 2504 (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่)	เกี่ยวข้องเพราะกำหนดพื้นที่ โดยใช้อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่พิเศษ	ไม่เกี่ยวข้อง	เกี่ยวข้องเพราะมีแหล่ง โบราณสถานสมัยทวารวดีอยู่ใน พื้นที่ และยังพบการขุดค้น โบราณวัตถุในบางส่วนที่ยังไม่ได้ ประกาศเป็นเขตโบราณสถาน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พื้นที่พิเศษ/ ข้อค้นพบ	อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย- กำแพงเพชร	เมืองพัทธยา และพื้นที่เชื่อมโยง	เมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
9. การจัดตั้งชมรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชน (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่)	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย บ้านคูก พัฒนา และนครชุม	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ชุมชนตำบลห้วยใหญ่ ตำบล ตะเคียนเตี้ย และกลุ่มประมง เทศบาลบางละมุง	พบว่ามีชมรมส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมือง โบราณทวารวดี อุทอง แต่ยังไม่ มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม
10. ขนาดของพื้นที่ พิเศษฯ (เอกลักษณ์ เฉพาะพื้นที่)	มี 3 พื้นที่ คือพื้นที่อุทยาน ประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่งและ พื้นที่ชุมชนโดยรอบ มีขนาด พื้นที่ปานกลางเมื่อเปรียบเทียบกับ เมืองพัทธยา	มีขนาดพื้นที่ใหญ่ กว้างขวาง ครอบคลุมเมืองพัทธยา และพื้นที่ ตำบลช้างเคือง	มีขนาดเล็ก เพราะเป็นเขตพื้นที่ เพียงตำบลเดียวของอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
11. ลักษณะของพื้นที่ (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)	ทั้ง 3 พื้นที่แยกขาดจากกันและ อยู่ในเขตติดต่อของ 2 จังหวัด คือ สุโขทัย และกำแพงเพชร ทำให้เป็นอุปสรรคในการติดต่อ ประสานงาน	มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทาง ทะเลและธรรมชาติอยู่มาก และมีธุรกิจนันทนาการ การท่องเที่ยวและบริการ สนับสนุนและรองรับอยู่อย่าง หนาแน่น	แหล่งโบราณสถานกระจายอยู่ ในพื้นที่ 2 เทศบาลตำบล อยู่บนแนวเส้นทางติดต่อกับ จังหวัดรอบข้างทั้งนครปฐม และกาญจนบุรี ไม่เคยเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวสำคัญมาก่อน
12. ความซ้ำซ้อนของ งาน/หน่วยงานเรื่อง การพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)	ซ้ำซ้อนกับสำนักงานอุทยาน ประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 แห่งทำให้ ต้องพัฒนาพื้นที่ภายนอกเขต อุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง และอยู่ภายในพื้นที่พิเศษก่อน	ซ้ำซ้อนกับกลุ่มธุรกิจหลักเขต เมืองพัทธยา ทำให้การพัฒนา พื้นที่พิเศษฯอยู่ในส่วนรอบนอก พื้นที่คือเขตการท่องเที่ยวใน แหล่งธรรมชาติ ได้แก่ บริเวณ พื้นที่เชื่อมโยง	ซ้ำซ้อนกับสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี เพราะในพื้นที่มี การประกาศแหล่งโบราณสถาน ทำให้การพัฒนาพื้นที่ต้องดู ความเหมาะสมทางภูมิ สถาปัตยกรรม
13. การจัดตั้งหน่วยงาน ที่มาจัดการองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)	ไม่พบการจัดตั้งหน่วยงานใน ลักษณะดังกล่าว	ไม่พบการจัดตั้งหน่วยงานใน ลักษณะดังกล่าว	มีการจัดตั้งมูลนิธิสุวรรณภูมิ เพื่อจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับ เมืองโบราณยุคทวารวดี ตำบล อุทอง อำเภออุทอง จังหวัด สุพรรณบุรี
14. ได้รับการประกาศ เป็นแหล่งมรดกโลกจาก UNESCO (เอกลักษณ์ เฉพาะพื้นที่)	ได้รับการประกาศเป็นแหล่ง มรดกโลก เมืองประวัติศาสตร์ สุโขทัย และเมืองบริวาร	ไม่ได้รับการประกาศเป็นแหล่ง มรดกโลก	ไม่ได้รับการประกาศเป็นแหล่ง มรดกโลก
15. งบประมาณในการ พัฒนาพื้นที่พิเศษฯ (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)	1,847.4 ล้านบาท	9,229.4 ล้านบาท	4,088.4 ล้านบาท
16. ความหลากหลาย ของสถานที่ท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)	มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ได้แก่ อุทยาน ประวัติศาสตร์ และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง	มีความหลากหลายของสถานที่ ท่องเที่ยวและกิจกรรม การท่องเที่ยวสูงมาก	มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่ง โบราณสถาน และ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง

ผลการดำเนินงานข้างต้นสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ (1) มีแผนแม่บทในการดำเนินงาน โดยการวางยุทธศาสตร์สร้างพื้นที่และส่งมอบให้จังหวัดดูแลต่อไปภายในระยะเวลา 10 ปี (ข้อสรุปรวม) (2) มีแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่และปรับปรุงสาธารณูปโภคให้กับแหล่งท่องเที่ยวเดิม (ข้อสรุปรวม) (3) มีการแบ่งเขตพื้นที่อย่างชัดเจน สำหรับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ข้อสรุปรวม) (4) มีการจ้างเหมาบริษัทภายนอกในการจัดทำแผนแม่บท (ข้อสรุปรวม) (5) แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีมาก่อนการพัฒนาพื้นที่พิเศษฯ (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่) (6) มีการบรรจุแผนการตลาดลงไปแผนแม่บท (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่) (7) เกี่ยวข้องกับ พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่) (8) การจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ลักษณะเฉพาะบางพื้นที่) (9) ลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกันทั้งสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่) ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 3 พื้นที่แยกขาดจากกันและอยู่ในเขตติดต่อของ 2 จังหวัดคือ สุโขทัย และกำแพงเพชร ทำให้เป็นอุปสรรคในการติดต่อประสานงาน เมืองพิทยามีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเลและธรรมชาติอยู่มาก และมีธุรกิจนันทนาการการท่องเที่ยวและบริการ สนับสนุนและรองรับอยู่อย่างหนาแน่น และเมืองโบราณอุทงมีแหล่งโบราณสถานกระจายอยู่ในพื้นที่ 2 เทศบาลตำบล อยู่บนแนวเส้นทางติดต่อกับจังหวัดรอบข้างทั้งนครปฐม และกาญจนบุรี ไม่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญมาก่อน (10) ความซ้ำซ้อนของงาน/หน่วยงานเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่) พื้นที่พิเศษฯ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชรซ้ำซ้อนกับสำนักงานอุทยานประวัติศาสตร์ ทั้ง 3 แห่งทำให้ต้องพัฒนาพื้นที่ภายนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง และอยู่ภายในพื้นที่พิเศษก่อน เมืองพิทยาซ้ำซ้อนกับกลุ่มธุรกิจหลักเขตเมืองพิทยา ทำให้การพัฒนาพื้นที่พิเศษฯอยู่ในส่วนรอบนอกพื้นที่คือเขตการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ บริเวณพื้นที่เชื่อมโยง เมืองโบราณอุทงซ้ำซ้อนกับสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี เพราะในพื้นที่มีการประกาศแหล่งโบราณสถานทำให้การพัฒนาพื้นที่ต้องดูความเหมาะสมทางภูมิสถาปัตยกรรม (11) การจัดตั้งหน่วยงานที่บริหารจัดการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่) พบว่ามีการจัดตั้งมูลนิธิสุวรรณภูมิ เพื่อจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองโบราณยุคทวารวดี ตำบลอุทง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เท่านั้น (12) ได้รับการประกาศเป็นแหล่งมรดกโลกจาก UNESCO (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่) พื้นที่พิเศษฯ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชรได้รับการประกาศเป็นแหล่งมรดกโลก เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย และเมืองบริวาร (13) ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว (เอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่)พบว่า เมืองพิทยามีความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวสูงมาก ส่วนพื้นที่พิเศษฯ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร มีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง และพื้นที่พิเศษฯเมืองโบราณอุทงมีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ แหล่งโบราณสถาน และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทง

ลักษณะของข้อค้นพบทั้ง 3 ลักษณะนั้นผู้วิจัยพิจารณาแล้วพบว่า มีลักษณะของปัญหาเชิงโครงสร้างมากกว่าที่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแต่เพียงมิติเดียวซึ่งประกอบไปด้วย (1) การดำเนินงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นลักษณะการดำเนินงานตามนโยบายแบบบนสู่ล่าง (top-down) ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมในการออกประชาคมตักก็เป็นเพียงเบื้องต้นเท่านั้น และลักษณะของการวางแผนก็เป็นแบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่กำหนดมาแล้วจากคณะรัฐมนตรี (2) การดำเนินงานวางแผนมีการจ้างเหมาบริษัทภายนอกในการจัดทำแผนแม่บทซึ่งเป็นลักษณะการจ้างเหมาบริการ (outsourcing) (3) พบการใช้แนวคิดทางการตลาดมาสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยมีการบรรจุแผนการตลาดลงในแผนแม่บท (4) พบปัญหาความไม่ราบรื่นของการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่พิเศษฯ ในมิติความขัดแย้งกันของข้อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับ พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และความซ้ำซ้อนของงาน/หน่วยงานเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (5) พบว่า เมืองพัทยากลับมีความซ้ำซ้อนของการพัฒนาพื้นที่พิเศษกับกลุ่มธุรกิจหลักเขตเมืองพัทยา (6) พบว่าการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นลักษณะของกลุ่มจัดตั้งทั้งหมดในระยะเริ่มต้น และการดำเนินงานในช่วงแรกเป็นการเข้ารับการฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ นอกเหนือจากสำนักงานพื้นที่พิเศษฯ และการดำเนินงานที่สามารถผ่านช่วงระยะเวลาเริ่มต้นมาได้ และสามารถสร้างความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีต้องใช้กลไกทางการเมือง (หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น) ในพื้นที่เป็นส่วนสนับสนุน (7) พบว่าชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน บางแห่งมีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เพราะผู้นำกลุ่มที่มีศักยภาพสูงโดยนำภูมิปัญญา ทรัพย์สิน องค์ความรู้ที่มีมาสร้างเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว (8) ลักษณะของพื้นที่พิเศษที่แตกต่างกันทั้งสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

การสำรวจภาพรวมของการดำเนินงานตามแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกลุ่มประชาชน และจากนักท่องเที่ยวผู้วิจัยพบลักษณะที่สำคัญดังนี้ (1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ของพื้นที่พิเศษฯ ทั้ง 3 แห่งส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบการกิจการสำหรับการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว (2) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ เห็นว่าดำเนินงานดีแต่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (3) การดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ตามแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประชาชนที่อาศัยในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนนในระดับปานกลางทุกด้าน แต่พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาได้คะแนนในระดับมากทุกด้านยกเว้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (4) แนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้ง 3 พื้นที่พิเศษมีค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง (5) เหตุผลสนใจในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่พิเศษฯ ทั้ง 3 พื้นที่ส่วนใหญ่ต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจ (6) การดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ตามแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของนักท่องเที่ยวได้คะแนนอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้ง 3 พื้นที่พิเศษฯ ได้คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

3. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย เกิดการบูรณาการข้อมูล จากวิธีการวิเคราะห์เอกสาร และการวิจัยพหุเทศกรณี ตามกรอบการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ด้วยการพัฒนากฎพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 1 “สร้างการจัดการด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นระบบ มีการติดตามกำกับดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีการกำกับติดตามตรวจสอบ มาตรฐานความยั่งยืน สร้างมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 2 “การส่งเสริมและโฆษณาสินค้าและบริการของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความยั่งยืน และสนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชนโดยเน้นการค้าที่เป็นธรรม” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 3 “สร้างการจัดการด้านทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยมีระบบการจัดการการใช้น้ำ มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้น้ำระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ และระบบกำจัดน้ำเสีย” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 4 “สร้างการจัดการด้านทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยวที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การอนุรักษ์พลังงาน การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และมีระบบจัดการขยะ” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่องความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 5 “สร้างการจัดการด้านทรัพยากรทาง สังคม และวัฒนธรรม โดยปลูกฝังจิตสำนึกของชุมชน และนักท่องเที่ยวให้ปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 6 “สร้างระบบที่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชีวภาพ” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 7 “กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อสร้างพฤติกรรมที่ดีของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจของผู้มาเยือนตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 8 “ใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ทำงานด้านการท่องเที่ยว” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 9 “เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตรงตามวัตถุประสงค์หลักของสถานที่ ได้แก่ ศาสนสถาน โบราณสถาน มากกว่าจะเน้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.00) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 10 “สร้างให้พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นตลาดกลุ่มเฉพาะ (Niche Market)” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 11 “ใช้แนวทางการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility studies) ในการกำหนดพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลำดับถัดไป” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 12 “สนับสนุนการสร้างเครือข่ายชุมชนนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อกระตุ้นการติดต่อสื่อสารและประสานงานกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง ความถูกต้องในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 13 “สนับสนุนให้สร้างหน่วยงานกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อจัดการกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว” มีผลคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง ความถูกต้องในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) ความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) ความเป็นไปได้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00)

อภิปรายผล

1. ลักษณะแบบแนวคิดทั่วไป (generalization) ของแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่สามารถสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดองค์ประกอบ หมวดหมู่ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 6 องค์ประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของกระแสโลก ซึ่งมีลักษณะที่บูรณาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นทำให้ลักษณะของแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีความเป็นเครือข่ายมากยิ่งขึ้น หรือมีลักษณะที่เรียกว่า รูปแบบชุมชนนโยบาย ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายในการเจรจาต่อรองร่วมกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์และผลเสียของนโยบายอย่างทั่วถึงทั้งเครือข่าย และเครือข่ายนโยบายนี้ยังสามารถชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระดับสังคมโลกในรูปแบบของนโยบายใดนโยบายหนึ่งได้อีกด้วย (Limmanee, 2015: 148 – 160) นอกจากนี้การจัดองค์ประกอบของแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ยังสามารถตอบคำถามว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย ควรมียุทธศาสตร์ประกอบอะไรบ้าง ได้อีกด้วย

2. ผลการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษมีการรายงานผลเรื่องวิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่พิเศษการแบ่งระยะเวลาของแผนฯ จำนวนโครงการ จำนวนงบประมาณที่ใช้ พร้อมกับเสนอภาพแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่พิเศษฯ กลยุทธ์ และโครงการที่จะต้องดำเนินงานตลอดระยะเวลาของแผนฯ นั้นเป็นไปตามการออกแบบการวิจัยแบบพหุเทศะกรณี ใช้วิธีการที่เป็นแบบอย่างเดียวกันในทุกพื้นที่วิจัย (sites) ได้แก่ การใช้คำถามในการวิจัยเดียวกัน การใช้หน่วยการวิเคราะห์แบบเดียวกัน รวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผล ซึ่งจะใช้ข้ามระหว่างพื้นที่วิจัย ดังนั้นการวิจัยแบบพหุเทศะกรณีจึงมีศักยภาพที่จะสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ตรงประเด็น และใช้อ้างอิงเป็นคำตอบได้ (Bishop, 2010: 587)

การตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น และมีหน่วยงานจากส่วนกลางเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงอีกหน่วยหนึ่งคือ สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งทุกชมรมจะนำเสนอเรื่องราวที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ของตนเอง ทั้งสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว อาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของความยั่งยืนในการศึกษาการท่องเที่ยว เรื่องความยั่งยืนที่อยู่บนฐานของชุมชน วัตถุประสงค์การพัฒนา การศึกษา การฝึกอบรม และการสร้างสมรรถนะ ให้แก่ชุมชน (Saarinen, 2006) ซึ่งเหมือนกับผลการวิจัยของ

Sritongroong (2010) สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถกระทำได้หากชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารจัดการ มีทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยว สามารถสร้างความภาคภูมิใจ และการตระหนักในคุณค่าของอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง และสิ่งที่ผู้วิจัยพบลักษณะร่วมก็คือทุกชมรมฯ มีข้อปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว ซึ่งชมรมให้หัวข้อไว้ว่า เที่ยวชุมชนให้รื่นรมย์ นั้นยังสนับสนุนแนวทางเรื่อง เกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลกที่สนับสนุนโดย องค์การการท่องเที่ยวโลก (Global Sustainable Tourism Council, 2013) อีกด้วย

ส่วนการดำเนินงานของพื้นที่พิเศษฯ ตามแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของนักท่องเที่ยว ได้คะแนนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้ง 3 พื้นที่พิเศษฯ ได้คะแนนอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกันซึ่งองค์ประกอบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจเป็นเรื่องใหม่ สำหรับทั้งประชาชนเจ้าของพื้นที่ ที่ต้องคำนึงถึงเรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ติดตามข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และนักท่องเที่ยว ก็เช่นเดียวกันเพราะเหตุผลจูงใจในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจ มากกว่าการมุ่งที่จะมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามตรวจสอบผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว หรือใส่ใจ เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การทำความสะอาด

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ข้อที่ 1 – 7 ผลการศึกษา สอดคล้องกับแนวทางเรื่องเกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลกที่สนับสนุน โดย องค์การการท่องเที่ยวโลก (Global Sustainable Tourism Council, 2013) ไป ส่วนข้อที่ 8 – 10 สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลในพื้นที่พิเศษฯ และดำเนินตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 ข้อที่ 11 สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลในพื้นที่พิเศษฯ และไทเมอร์ (Timur, 2005) เรื่องการสร้างกรอบการวิเคราะห์ที่จะอุดรอยรั่วของ “ช่องว่างเชิงนโยบาย” ในแหล่งท่องเที่ยว โดยการร่วมมือวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนางานขององค์การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ข้อที่ 12 สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลในพื้นที่พิเศษฯ และสร้างลักษณะที่เรียกว่า รูปแบบชุมชนนโยบาย ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายในการเจรจาต่อรองร่วมกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์และผลเสียของนโยบายอย่างทั่วถึงทั้งเครือข่ายได้ (Limmanee, 2015: 148 – 160) ข้อที่ 13 สอดคล้องกับผลการศึกษาข้อมูลในพื้นที่พิเศษฯ และยังส่งเสริมแนวทางที่ Sritongroong (2010) เสนอไว้คือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถกระทำได้หากชุมชนมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมศักยภาพของชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. มาตรการทางนโยบายของข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย สันเคราะห์ขึ้นมาจากเกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลก สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง
2. การกำหนดพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และควรเพิ่มจำนวนของพื้นที่พิเศษให้มากยิ่งขึ้นเพื่อช่วยเรื่องการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาในแนวทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพราะผลการวิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากพื้นที่พิเศษ
4. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ใช้เป็นกรอบอ้างอิงเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว และการวิจัยของนักวิชาการได้
5. ผลการวิจัยสร้างความกระจ่างให้ปัญหาความขัดแย้งกันในเชิงนโยบายการท่องเที่ยวระหว่าง การหารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับการเรียกร้องให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
6. ผลการวิจัยสามารถสร้างความกระจ่างให้ปัญหาเรื่องข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทย มีองค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการด้านสถานที่ท่องเที่ยว การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสังคมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน การจัดการด้านทรัพยากรทางสังคม และวัฒนธรรม การสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มาเยือน และนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
7. ควรมีการทบทวนเกี่ยวกับหน่วยงานกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อจัดการกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้เห็นประโยชน์ และช่องทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานกิจการเพื่อสังคม
8. ควรทำการวิจัยเชิงประเมินผลโดยใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อ กำกับ ควบคุม ดูแล การพัฒนา การท่องเที่ยวในประเทศไทย
9. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility studies) โดยใช้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่ในประเทศไทย
10. ควรทำการวิจัยศึกษา การตลาดกลุ่มเฉพาะ (Niche Market) โดยใช้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับ แหล่งท่องเที่ยวใหม่ในประเทศไทย

References

- นภาพร จันทรฉาย. (2559). ประสิทธิภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวจากนโยบายภาครัฐสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่นกรณีศึกษา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 12(2), 191-212.
- กรมการท่องเที่ยว, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว เดือนสิงหาคม 2558*. จาก https://www.msociety.go.th/article_attach/15265/18698.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). แลงข่าวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. จาก http://www.mots.go.th/mobile_detail.php?cid=56&nid=6716.
- รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง. (2553). ยุทธศาสตร์การสร้างตัวแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 30(2), 83-96.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2558). *รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง การพิจารณาในเชิงอำนาจ นโยบาย และเครือข่ายความสัมพันธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- Bishop, P. (2010). *Multi-Site Case Study*. In *Encyclopedia of Case Study Research*. Edited by Albert J. Mills, Gabrielle Durepos and Elden Wiebe. California: SAGE Publications.
- Global Sustainable Tourism Council. (2013). *Global Sustainable Tourism Criteria for Destinations*. Retrieved from <http://www.gstcouncil.org/en/gstc-criteria/criteria-for-destinations.html>.
- Saarinén, J. (2006). *Traditions of Sustainability in Tourism Studies*. In *Sustainable Tourism*, 313-333. Edited by Stephen Page and Joanne Connell. London: Routledge.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?*. London: Earthscan.
- Timur, S. (2005). *A Network Perspective of Stakeholder Relationships in the Context of Sustainable Urban Tourism*. (Doctoral dissertation). Canada: University of Calgary.
- UNWTO. (2012). *World Tourism Barometer Volume 10 July*. Retrieved from http://www.benchevents.commarket_intelUNWTO_Barom12_04_July.pdf.

_____. (2015) *World Tourism Barometer Volume 13 January*. Retrieved from http://dtx tq4w60xqp w.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_barom15_01_january_excerpt_1.

Translated Thai References

Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports. (2015). *Situation Tourists August 2015*. from https://www.m-society.go.th/article_attach/15265/18698.pdf. (in Thai)

Janchai, N. (2016). Efficiency of Tourism Development from Government Policy to Practice Case Study: Hua Hin, Thailand. *SDU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 12(2), 191-212. (in Thai)

Limmanee, A. (2015). *State Society and Change: A Consideration on Power, Policy, and Relationship Network* (2nd ed.). Bangkok: Siam Paritad Publishing House. (in Thai)

Ministry of Tourism and Sports. (2015). *Ministry of Tourism and Sports Publication*. from http://www.mots.go.th/mobile_detail.php?cid=56&nid=6716. (in Thai)

Sritongroong, R. (2010). A Strategy of Sustainable tourism Model Development at Lower Central Provinces. *Silpakorn University Journal*, 30(2), 83 - 96. (in Thai)

ผู้เขียน

นายธนิศ แสงกระจ่าง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

6 ถนนราชมรรคาใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

e-mail: saengkrachang@hotmail.com